

Smjernice za prevenciju i kontrolu infekcije u ustanovama za trajni smještaj i zbrinjavanje u kontekstu epidemije COVID-19 bolesti

Ažurirano 19.7.2021.

Smjernice se odnose na domove za starije i nemoćne osobe, kao i druge ustanove za pružanje socijalnih usluga smještaja i organiziranog stanovanja.

Naredbom Kriznog stožera Federalnog ministarstva zdravstva, odnosno nadležnih kantonalnih kriznih stožera, na osnovu trenutne epidemiološke situacije, određena je mogućnost prijema/posjeta/izlazaka korisnika ovih ustanova.

Cijepljenje protiv COVID-19 se snažno preporučuje korisnicima ustanova za trajni smještaj i zbrinjavanje, kojima cjepivo nije kontraindicirano. Ustanove trebaju kontinuirano ohrabrivati korisnike, stalno osoblje, kao i osoblje koje i privremeno dolazi u ustanovu, da se cijepi protiv COVID-19 što je prije moguće. Još uvijek nisu promijenjene preporuke glede mjera za prevenciju i kontrolu infekcije s obzirom na cjepni status.

Prevencija

Odgovorni tim i aktivnosti za kontrolu i prevenciju infekcije.

Ustanove za pružanje dugoročne skrbi trebaju odrediti odgovorni tim unutar ustanove koje će voditi i koordinirati aktivnosti vezane za kontrolu i prevenciju infekcije. Poželjno bi bilo da delegirani tim za kontrolu i prevenciju infekcije bude multidisciplinaran i da ima uspostavljen komunikacijski kanal s drugim ustanovama i stručnim osobama.

Ovaj tim treba minimalno pružiti sljedeće:

- Osnovnu edukaciju (materijali se mogu pronaći na stranici Zavoda za javno zdravstvo Federacije BiH, www.zzjzfbih.ba) vezano za COVID-19 za sve uposlenike koja će uključivati sljedeće:
 - Higijena ruku i respiratorna higijena
 - Standardne mjere opreza
 - Mjere opreza karakteristične za prenošenje COVID-19
- Pružati informacije svim korisnicima o COVID-19, vezano za virus, simptome bolesti, i kako da se zaštite.
- Redovno vršiti nadzor nad provedbom praksi kontrole i prevencije infekcije i davati povratne informacije uposlenicima.
- Povećati naglasak na higijenu ruku i respiratornoj higijeni
 - Obezbjediti dovoljne količine dezinficijensa za ruke na bazi alkohola (najmanje 70% alkohola), sapuna i čiste vode na svim ulazima, izlazima i mjestima pružanja njege,

- Postaviti podsjetnike, postere, letke na više mjesta u ustanovi. Ciljano da podsjetimo uposlenike, korisnike i posjetioce na higijenu ruku, tj da peru ili dezinficiraju ruke,
- Podsticati pranje ruku najmanje 40 sekundi sapunom, ili 20 sekundi sredstvima za dezinfekciju ruku,
- Zahtjevati od uposlenika da peru ruke često, naročito na početku radnog dana, prije i nakon dodirivanja korisnika, nakon korištenja toaleta, prije i poslije pripremanja hrane i prije jela,
- Podsticati i podržavati korisnike da održavaju higijenu ruku što češće. Naročito nakon dodirivanja drugih osoba (naglasiti da treba izbjegavati dodirivanje svakako), nakon korištenja toaleta, prije jela i nakon kašljanja i kihanja.
- Obezbjediti dovoljne količine papirnatih maramica i njihovo adekvatno odlaganje u otpad (kante sa poklopcem obavezno).

Fizičko distanciranje u ustanovi

Mjere fizičkog distanciranja u ustanovi treba provoditi da bi se spriječilo širenje COVID-19.

- Otkazati grupne aktivnosti gdje nije moguće sprovesti mjere fizičkog distanciranja
- Kreirati redosljed serviranja obroka kako bi se omogućile mjere distanciranja u trpezarijama. Ako ovo nije moguće onda servirati obroke u sobama,
- Narediti minimalnu odaljenost od 1 metar između korisnika,
- Zahtjevati od korisnika i uposlenika da izbjegavanju nepotrebno dodirivanje (rukovanje, grljenje, ljubljenje).

Odgovor

Odgovor ustanove na COVID-19 se bazira na ranom prepoznavanju, izolaciji, njezi i kontroli izvora zaraze (prevencija daljeg širenja sa zaražene osobe).

Rano prepoznavanje

Rano prepoznavanje, izolacija i njega oboljelih od COVID-19 su od ključnog značaja za ograničenje širenja bolesti u ustanovi.

Nadzor na COVID-19 među korisnicima i osobljem treba vršiti kontinuirano.

Korisnici:

- Procijeniti zdravlje svih novih korisnika pri prijemu (znaci respiratornih bolesti, povišena tjelesna temperatura, kašalj, teškoće u disanju),
- Dva puta dnevno mjeriti temperaturu svakom korisniku, procijeniti zdravstveno stanje (kašalj, teškoće u disanju),

- Odmah prijaviti pojavu povišene temperature ili respiratornih simptoma odgovornom timu za kontrolu infekcije, odnosno zdravstvenom osoblju, i izolirati u posebnu sobu korisnika.

Uposlenici:

- Tražiti da ostanu kod kuće ako razviju respiratorne simptome ili groznicu,
- Ispitati uposlenike koji su izostajali s posla iz neobjašnjenih razloga, procijeniti njihovo zdravstveno stanje,
- Na ulazu u ustanovu vršiti mjerenje temperature svih uposlenika,
- Odstraniti s radnog mjesta odmah uposlenika koji je vidljivo bolestan na poslu i poslati ga njegovom liječniku.
- Nadzirati uposlenike i njihov kontakt s korisnicima, posebno s onima koji su sumnjivi ili potvrđeni slučajevi COVID-19,
- Prilagoditi radno vrijeme i raspored rada u skladu s mogućnostima. Preporučuje se organizacija sedmodnevnih smjena i redovito testiranje na COVID-19.

Kontrola izvora zaraze (pacijent sa COVID-19 i sprječavanje daljeg širenja bolesti)

Ako sumnjamo da korisnik boluje od COVID-19, ili je bolest dokazana, moramo poduzeti sljedeće korake:

- Obavijestiti lokalne nadležne zdravstvene službe i izolirati pacijente s respiratornim simptomima,
- Korisniku dati kiruršku masku da nosi, također svima drugima koji su boravili u istoj prostoriji s njim,
- Osigurati da se korisnik testira na COVID-19 u skladu s protokolom,
- Hitno obavijestiti pacijenta i nadležnu javnozdravstvenu ustanovu ako je korisnik sumnjiv/pozitivan na COVID-19,
- Skrb oboljelima od COVID-19 pruža se u zdravstvenim ustanovama, a posebno onim pacijentima koji imaju rizike od teškog oblika bolesti. Rizični faktori su starost preko 60 godina i ostale značajne bolesti. Kliničku procjenu mora napraviti zdravstveni radnik. Ako ovo nije moguće, pacijenta treba izolirati i sprovoditi njegu u ustanovi,
- Uposlenici moraju voditi računa o kapljičnom i kontaktnom prijenosu infekcije prilikom pružanja njege, ulaska u sobu i prilasku na manje od 1m korisniku,
- Ako je moguće korisnika smjestiti u jednokrevetnu sobu,
- Ako nije moguće smjestiti korisnika u jednokrevetnu sobu onda treba poduzeti sljedeće:
 - o Korisnike s potvrđenim COVID-19 smjestiti zajedno
 - o Korisnike kod kojih se sumnja na COVID-19 treba smjestiti SAMO s drugim korisnicima kod kojih se sumnja na COVID-19, nikako s korisnicima kod kojih je potvrđen COVID-19
 - o Korisnici koji su imunokompromitirani ne smiju biti smješteni zajedno s korisnicima kod kojih se sumnja na covid-19
- Jasno označiti sobe prema ovom statusu korisnika, i postaviti natpise s odgovarajućim uputstvima vezano za kontrolu prijenosa infekcije,

- Svu opremu za njegu (termometri, tlakomjeri, pulsoksimetri) podijeliti prema tome na kojim korisnicima će se koristiti (negativni, sumnjivi, dokazan COVID-19),
- Očistiti i dezinficirati svu opremu prije korištenja na drugom korisniku.

Mjere zaštite i oprema za ličnu zaštitu

Prilikom pružanja rutinske njege kod pacijenata sa sumnjom ili potvrđenim COVID-19, treba koristiti mjere zaštite od kapljičnog prenosa infekcije.

- Oprema za ličnu zaštitu se treba stavljati i skidati pažljivo i prema preporukama,
- Higijena ruku se treba provesti prije stavljanja zaštitne opreme i nakon skidanja opreme,
- Mjere zaštite od prijenosa kontaktom i kapljično zahtjevaju sljedeću opremu: kiruška maska, rukavice, ogrtač i zaštita za oči (vizir ili zaštitne naočale),
- Uposlenici trebaju skinuti zaštitnu opremu neposredno pred napuštanje sobe u kojoj boravi zaraženi korisnik,
- Korštena oprema se mora odložiti u kantu za otpad i nakon toga provesti higijenu ruku.

Kada su u pitanju procedure kod kojih se stvara aerosol (trahealna sukcija, intubacija) kod pacijenata sa sumnjom ili dokazanim COVID-19 treba provoditi strožnije mjere koje uključuju korištenje FFP2 ili FFP3 maske (ili ekvivalentne), rukavice, ogrtač i zaštitu za oči.

Pomoćno osoblje, čistači i radnici vešeraja trebaju koristiti zaštitnu opremu također, maske, rukavice, ogrtače dugih rukava, zaštitne naočali, čizme ili zatvorene cipele. Također moraju voditi računa o higijeni ruku prije stavljanja i nakon skidanja zaštitne opreme.

Održavanje čistoće okoline i dezinfekcija

Preporučuje se upotreba sredstava odobrenih za upotrebu u bolnicama. Čistiti treba sve horizontalne površine i sve površine koje se često dodiruju (prekidači, šteke, ograde, dijelovi kreveta, telefoni) i kupatila. Čišćenje treba raditi najmanje dva puta dnevno i nakon svakog prljanja.

Vidljivo prljave površine treba prvo očistiti deterdžentom (komercijalnim ili sapunom i vodom). Potom onda dezinficirati sredstvom odobrenim za upotrebu u bolnicama prema uputstvu proizvođača. Sredstvo isprati nakon vremena koje je propisao proizvođač.

Ako ovakva sredstva za dezinfekciju nisu dostupna, može se koristiti razrijeđen rastvor natrij-hipohlorita (sredstvo sa izbjeljivanje veša). Minimalna koncentracija je 5000 dijelova na milion ili 0.5%. To bi značilo rastvor 1:9 sa vodom 5% natrij-hipohlorita.

Vešeraj

Isprljane posteljine treba spremati u vreće ili kante otporne na curenje i zatvoriti. Tako ih transportovati do mjesta za pranje. Preporučuje se mašinsko pranje na 60-90 stepeni celzijusa s deterdžentom za pranje veša. Nakon pranja se može rutinski sušiti.

Ograničavanje kretanja i transporta

Ako postoji sumnja na ili je potvrđena infekcija sa COVID-19 treba poduzeti sljedeće mjere:

- Korisnici koji borave u istoj prostoriji ne smiju napuštati prostoriju,
- Ograničiti kretanje i transport korisnika samo na neophodne dijagnostičke i terapijske zahvate (posebno izbjegavati transport u druge ustanove, osim u stanju medicinske indikacije),
- Ako je transport neophodan obavjestiti osobe koje će vršiti transport kao i ustanovu u koju se transportuje da se vrši transport sa sumnjom ili potvrđenim COVID-19 da bi se poduzele odgovarajuće mjere zaštite,
- Korisnici koji moraju napustiti prostoriju moraju nositi masku i poštovati respiratornu higijenu,
- Izolirati pacijente sa COVID-19 dok se ne dobiju dva negativna testa sa najmanje 48 sati između testova.

Treba osigurati uslove za prijem i njegu korisnika koji su pozitivni od COVID-19, ali su medicinski stabilni. Ovakve pacijente treba primiti u odvojene prostorije i primijeniti sve mjere kao i za korisnike kojima je infekcija dokazana u ustanovi.

Prijavljivanje

Sve slučajeve kod kojih postoji sumnja, ili je dokazan COVID-19, treba prijaviti nadležnom kantonalnom zavodu za javno zdravstvo i Zavodu za javno zdravstvo Federacije BiH.

Smanjivanje efekata mjera borbe protiv COVID-19 na mentalno zdravlje (korisnika, uposlenika).

Njega korisnika

- Starije osobe, naročito ako su u izolaciji i ako imaju kognitivne i mentalne probleme mogu postati veoma anksiozni, ljuti, nervozni i povučeni u ovoj situaciji,
- Neophodno je pružiti emotivnu podršku kroz neformalne mreže (veza sa porodicom, volonterima),
- Svim korisnicima i uposlenicima redovno pružati informacije i stanju u ustanovi i okolini.

Organizacija rada i podrška za zdravstvene radnike i njegovatelje

- Koliko god je moguće zaštititi uposlenike od stresa, fizičkog i psihičkog. Ovo je neophodno da bi mogli dati maksimalan napor zbog povećanog obima posla i u slučaju ikakvih neželjenih događaja u okolini i porodici.
- Redovno vršiti nadzor nad stanjem, fizičkim i psihičkim, svog osoblja i podržati razmjenu informacija i podrške.
- Omogućiti odmor i oporavak uposlenicima u skladu sa potrebama.
- Omogućiti edukaciju iz mentalnog zdravlja i psihološke podrške.

Posjete

Kada u skladu sa epidemiološkom situacijom budu dozvoljene posjete nekim od ovih ustanova pridržavati se sljedećih preporuka.

U područjima gdje je evidentiran prijenos COVID-19, pristup posjetiocima treba biti maksimalno ograničen. Treba koristiti alternative, upotreba telefona, video prenosa, plastičnih ili staklenih barijera između korisnika i posjetioca.

Kod svih posjetioca treba izvršiti skrining na simptome akutnih respiratornih infekcija ili značajnog rizika od COVID-19. Svakome ko ima znakove ili simptome bolesti ne treba dozvoliti ulazak u ustanovu.

Posjetitelji moraju nositi zaštitnu masku preko nosa i usta.

Ograničiti broj posjetitelja koji može ući u isto vrijeme. Dozvoliti posjete samo bliskim srodnicima zbog emotivne podrške.

Ograničiti na jednog-dva posjetitelja u isto vrijeme i održavati mjere fizičkog udaljavanja. Posjetitelju treba dati upute vezane za higijenu ruku (dezinfekcija ruku ili nošenje rukavica) i respiratornu higijenu (nošenje maski). Vrijeme trajanja posjeta treba bit što kraće i posjetioci trebaju ući u ustanovu i napustiti ustanovu što prije.

Odrediti posebnu prostoriju za posjete. Kada to dozvoljavaju vremenske prilike posjete se trebaju organizirati u vanjskom prostoru, ako ustanova posjeduje adekvatan prostor.

Neophodno je uspostaviti nadzor nad posjetiteljima

- Svi posjetitelji moraju proći skrining prije ulaska u ustanovu, na povišenu temperaturu, respiratorne bolesti i prethodni kontakt sa osobama oboljelim od COVID-19, **cjepni status**,
- Posjetitelju koji ima povišenu tjelesnu temperaturu ili respiratorne simptome, ne smije se dopustiti ulaz u ustanovu,
- Posjetiteljima koji imaju značajan rizik od COVID-19 (skora putovanja, kontakt sa dokazanim slučajevima, dolazak iz područja gdje postoji širenje bolesti u zajednici) ne smije se dopustiti ulazak u ustanovu.

Prijemi/izlasci

Zbog toga što je riječ o naročito ranjivoj populaciji, preporučujemo 14-dnevnu samo-izolaciju za sve nove korisnike. Samo-izolacija nije potrebna ukoliko su zadovoljeni dole navedeni kriteriji ili ukoliko je osoba prebolila COVID-19 unutar 90 dana od trenutka prijema, i za to ima potvrdu.

Ukoliko je riječ o premještaju iz druge socijalne ustanove, menadžment ustanove treba napraviti procjenu rizika, u kojoj između ostalog treba uzeti u obzir nivo prijenosa u zajednici i upravljenje i kontrola COVID-19 u prijašnjoj socijalnoj ustanovi. Ukoliko je riječ o premještaju iz zdravstvene ustanove, potreban je i negativan PCR test ne stariji od 48 sati.

Za vrijeme samo-izolacije potrebno je osigurati svu potrebnu potporu korisniku, mogućnost izlaska u dvorište, uz mjere predostrožnosti.

Preporučujemo da novi prijemi/korisnici koji napuštaju ustanovu duže od jednog dana (prespavaju izvan ustanove) ne moraju ispuniti 14-dnevnu samo-izolaciju, ukoliko zadovoljavaju sve sljedeće kriterije:

- Osoba je potpuno cijepljena, plus 3 sedmice,
- Slijedile su se smjernice nadležnih kriznih stožera o prijenosu unutar zajednice varijanti koje izazivaju zabrinutost,
- Primljena osoba nema poznati kontakt s osobom pozitivnom na COVID-19,
- Socijalna ustanova uzela je u obzir okolnosti u kućanstvu osobe, prije prijema,
- Osoba ima negativan PCR test (ne stariji od 48 sati) ili treba biti u samo-izolaciji u ustanovi dok se čekaju rezultati testiranja.

Za vrijeme izlaska korisnici su u obvezi pridržavati se javnozdravstvenih mjera za sprječavanje COVID-19, kao što su nošenje maske, fizičko distanciranje, higijena ruku. Svi korisnici koji koriste izlazak, bez obzira na vrstu i trajanje, moraju proći skrining na COVID-19 nakon povratka u ustanovu.

Još uvijek postoji određena neizvjesnost glede rizika prijenosa COVID-19 s zaraženih prethodno cijepljenih osoba, trajnosti zaštite nakon cijepljenja različitih skupina, kao i učinkovitosti cjepiva protiv sojeva koji izazivaju zabrinutost. Cjepiva smanjuju prienos s cijepljenih osoba na druge, premda opseg smanjenja još uvijek nije određen.